

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБГРУНТУВАННЯ ФЕНОМЕНУ МОРАЛЬНО-ЕСТЕТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ ВЧИТЕЛЯ

Проблема формування духовних, морально-естетичних якостей вчителя набуває особливої актуальності на сучасному етапі розвитку суспільства в умовах гуманістично-демократичних перетворень, розвитку вищої школи у відповідності до нової концепції, спрямованої у ХХІ століття.

Важливою якістю вчителя, яка забезпечує успішність педагогічної взаємодії є морально-естетична активність. Вивчення сучасного стану проблеми формування морально-естетичної активності дозволяє стверджувати, що вона є об'єктом наукового аналізу філософських, соціологічних, психолого-педагогічних досліджень. Специфіка предмета кожної з наук зумовлює особливості підходів вчених до цієї проблеми.

Теоретико-методологічні основи взаємозв'язку морального та естетичного знайшли всебічне обґрунтування в сучасній філософії (О. А. Зорова, М. С. Каган, Г. Г. Квасова, Н. І. Кіященко, М. Ф. Овсяннікова, В. І. Толстих, А. І. Фортової та інших).

Філософами визначається взаємозв'язок морального та естетичного як об'єктивна закономірність, що виявляється в житті та мистецтві. Духовні людські якості (ідейні, моральні, естетичні) функціонують в органічній єдності, реалізуються в імманентній характеристиці людської цілісності. Вчені відзначають, що в діалектиці розвитку єдності морального та естетичного виражені рівні присвоєння людиною своєї сутності, рівні духовного саморозвитку людини у формах «людської чуттєвої діяльності». Людська чуттєва діяльність виявляє себе в формах співпереживання, співчуття, небайдужості.

Сутність феномена морально-естетичної активності, який включає логічний зв'язок понять «активність» - «моральна активність» - «естетична активність» розкривається філософською категорією «активність» як внутрішньою властивістю об'єктів, що зумовлює їх саморозвиток. Науково обгрунтоване положення про діяльнісну сутність людини та специфічну, притаманну лише їй форму активного ставлення до дійсності охоплює і морально-естетичну діяльність.

У психологічних дослідженнях широко висвітлені питання, пов'язані з емоційним впливом мистецтва на духовний світ людини, розвиток її активності, значення катарсису, облагородження за допомогою мистецтва (Л. С. Виготський, І. А. Джидар'ян, С. А. Рубінштейн, П. М. Якобсон). У процесі аналізу психологічних концепцій активності в роботах К. О. Абульханової-Славської, І. А. Джидар'яна О. І. Крупнова, О. М. Леонтьєва та інших зроблено висновок про внутрішню детермінацію психічної активності людини, яка визначається за допомогою категорії «активність».

Педагогічна наука вивчає проблему активності особливості у контексті загальних завдань навчання, виховання та розвитку. Аналіз робіт вчених А. О. Балаєва, Л. П. Кічатінова, О. М. Матюшкіна, М. І. Махмутова, Г. І. Щукіної та ін. дав підставу для висновку, що категорія «активність» в педагогічній теорії розглядається і як мета, засіб, метод, принцип, і як результат навчання та виховання.

Сучасний рівень філософсько-соціологічних, психологічних та педагогічних знань про специфіку прояву та особливості взаємозв'язку моральної і естетичної активності підводить до висновку, що морально-естетична активність - це процес творчого накопичення чуттєво-емоційного досвіду, втіленого у мистецтві, освоєння навичок емоційно осмисленого сприйняття музичних творів та результат реалізації особистістю морально-естетичного потенціалу у власній соціально-ціннісній діяльності.